

Halvtidsutvärdering av Nordiska ministerrådets handlingsplan för Vår vision 2030 i perioden 2021 – 2024

Utkast - ej för spridnign utanför Nordic Civ

Förord

Målet är ingenting, vägen är allt är en sentens som utgjort fond för Nordiska ministerrådets arbete de senaste åren. För sedan statsministrarna vid sitt sommarmöte i Reykjavik 2019 antog en vision för Norden i 2030 har vi varit på en resa mot att skapa världens mest integrerade och hållbara region. Det är en resa som fortfarande har långt till mål men där vi kommit en bit på vägen. Färden har inte varit utan överraskningar, utmaningar eller bakslag. Vi har delvis brutit ny mark och sökt nya stigar.

Metodiskt har vi tydligare än tidigare betonat resultat och effekt av våra insatser i linje med statsministrarnas önskan om konkretion och praktisk leverans i arbetet. Budgetmässigt har vi inlett en omfördelning av närmare en sjättedel av våra medel till insatser för miljö och klimat med sikte på att öka takten i den gröna omställningen. Organisatoriskt har vi stärkt samarbetet mellan sektorerna genom att skapa särskilda visionsgrupper där rådgivare från sekretariatet och våra institutioner samlas kring gemensamma teman. Men framförallt har vi lärt oss av vår resa och känner oss övertygade om att ministerrådet har en roll att spela i att tackla de största framtidsutmaningarna som de nordiska samhällena står inför.

Vår karta har utgjorts av den handlingsplan som samarbetsministrarna beslutade om i september 2020. Planen lägger fast 12 mål för ministerrådets arbete under perioden 2021–2024 med utgångspunkt i att bidra till ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. Denna rapport är en första utvärdering i hur långt vi kommit i arbetet med handlingsplanen under de första två åren.

Perioden sammanfaller i stort med covid-19 pandemin och det därpå följande kriget i Ukraina. Många av de ambitioner vi hade då planen utformades har som en följd inte kunnat förverkligas men lever kvar som prioriteringar för den närmaste framtiden.

Samtidigt har det inledande visionsarbetet i hög grad handlat lika mycket om *hur* vi arbetar som *vad* vi arbetar med och vad vi ska uppnå. Det nordiska samarbetet ska leverera mervärde och göra positiv skillnad i vardagen. Det ska handla om substans inte om symbolik. Det ska vara relevant som föredöme och inspiratör mellan de nordiska länderna och internationellt. Och det ska ge hopp i en tid då det dystra lätt kan ta överhanden.

Visionen och dess mål att bidra till ett hållbart samhälle här, nu och imorgon är i det avseendet lika relevant som då den antogs om inte mer.

Jag hoppas denna rapport inte bara redovisar vad vi gjort utan också ger inspiration till vad vi ska göra framöver för att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region.

Paula Lehtomäki

Generalsekreterare för Nordiska ministerrådet

Utkast - ej för spridning utanför Nordic Civ

1. Inledning

De nordiska statsministrarna antog i augusti 2019 visionen att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030. Bakom låg en tydlig vilja att *använda Nordens styrka i klimatets och samhällets tjänst och ge det högsta prioritet*. För det operativa arbetet sattes tre strategiska prioriteringar för perioden 2021–2024: ett grönt Norden, ett konkurrenskraftigt Norden, och ett socialt hållbart Norden (Figur 1).

Med utgångspunkt i prioriteringarna inleddes ett arbete under senare delen av 2019 för att ytterligare konkretisera inom vilka områden ministerrådet skulle fokusera sina insatser. I arbetet involverades samtliga ministerråd och sektorer, de samnordiska institutionerna och Nordiska rådet samt näringsliv och civilsamhälle för att ge förslag på projekt och aktiviteter.

Parallellt genomfördes en studie för att ge en lägesbild av var Norden stod i förhållande till visionen. Studien visade att även om Norden kommit en bra bit på vägen för att bli en hållbar och integrerad region, så står vi inför utmaningar framförallt i vår strävan efter att bli en grön region.

Mot bakgrund av de inspel som kommit fattade samarbetsministrarna i februari 2020 beslut om tolv mål under de strategiska prioriteringarna. Likaså beslutades om en omfördelning i budgeten för att stärka framförallt miljö- och klimatsektorn. På hösten samma år antog samarbetsministrarna en handlingsplan för 2021–2024 som verktyg för att styra, utveckla och kommunicera Nordiska ministerrådets viktigaste verksamhet under Vision 2030. I uppdraget ingick även att fortsatt integrera de tvärgående perspektiven hållbar utveckling, jämställdhet, och ett barnrätts- och ungdomsperspektiv i all verksamhet.

En utgångspunkt för det nordiska samarbetet är att det ska bidra till nordisk nytta, dvs samarbetet ska fokusera på områden där en nordisk insats skapar ett mervärde för de nordiska länderna och deras medborgare.

Nordiska ministerrådets sekretariat står för det dagliga arbetet för att genomföra de beslut som tas av de nordiska länderna. Missionsbeskrivning från 2013 klargör att sekretariatet är ett verktyg för att:

- initiera, igångsätta och följa upp **politiska beslut**
- utveckla **kunskap**, som ska utgöra grundlag för gemensamma lösningar
- etablera **nätverk** i syfte att utväxla erfarenheter och idéer

En stor del av det nordiska samarbetet sker genom de 12 institutioner och 20 samarbetsorgan som är placerade i de olika nordiska länderna. Institutionerna har uppdrag inom områden så som forskning, innovation, kultur och välfärd.

Syfte

Syftet med denna rapport är att redovisa hur långt ministerrådet har kommit i arbetet med handlingsplanen under de första två åren av den gällande perioden. Rapporten ska utgöra underlag för eventuella justeringar arbetet inom nuvarande handlingsplansperiod, samt ge rekommendationer inför arbetet med en ny handlingsplan från 2025.

Fokus ligger på att beskriva de resultat och effekter som ministerrådets arbete haft och har i att bidra till ett hållbart och integrerat Norden i linje med visionens ambition. Därutöver speglas de förändringar – metodiska, budgetära och organisatoriska – som initierats av visionsarbetet och statsministrarnas uppmaning om tydliga mål och resultatuppföljning.

Det ska noteras att de stora utmaningar som införandet av ett nytt ekonomisystem inneburit för Nordiska ministerrådet har gjort att uppstart av projekt i många fall försenades under 2021 och att det inte funnits resurser för ett mer omfattande utvecklingsarbete främst kopplat till målstyrning och system för att stödja visionsarbetet.

Perioden för utvärderingen sammanfaller också i stort med Covid-19 pandemin och det därpå följande kriget i Ukraina. Flera insatser har som en följd inte kunnat genomföras som planerat men har ett långsiktigt perspektiv och är fortsatt relevanta framöver.

Den vidare rapporten är strukturerad i tre delar:

1. **Resultat och effekt:** Kapitlet redogör för och utvärderar arbetet kopplat till de 12 målen. För varje mål redogörs för *målbilden* – vad som ska uppnås, *motiv* - varför målet är relevant, *insatser* - vad som gjorts och uppnåtts, *lärdomar* – vad vi lärt oss och hur vi går vidare.
2. **Styrning och verktyg:** Kapitlet redogör för och evaluerar de förändringar ministerrådet genomfört i bland annat budget, organisation och arbetssätt för att kunna leverera på visionen.
3. **Rekommendationer:** Kapitlet tar fasta på lärdomarna hittills i visionsarbetet och ger framåtriktade rekommendationer för det vidare arbetet.

2. Resultat och effekt

Detta kapitel ser närmare på resultat och effekter av det arbete som Nordiska ministerråds arbete har haft i förhållande till målen under perioden 2021-2022.

Sammanfattningsvis visar genomgången att Nordiska ministerrådets arbete bidrar, främjar och stärker arbetet med att genomföra målen. Det går att se flera konkreta resultat och effekter på de 12 visionsmålen av Nordiska ministerrådets satsningar även om arbetet bara pågått knappa två år. Samtidigt har perioden 2021–2022 präglats av utmaningar och det finns betydliga utvecklingsmöjligheter för att stärka genomförandet.

Kapitlet är strukturerat efter de 12 visionsmålen och för varje mål redogörs för:

- 1) Målet som är politiskt beslutat av samarbetsministrarna
- 2) Statusen i Norden på området, så väl utmaningar och möjligheter, som motivering till *varför* det är viktigt med nordiskt samarbete på området.
- 3) Nordiska ministerrådets arbete som bidragit till uppnåendet av målsättningen. Detta redogörs för genom att samlat lyfta fram 3 – 4 resultat och effekter med exempel från ett urval av större insatser och projekt.

Sista delen av kapitlet samlar sekretariatets bedömning av Nordiska ministerrådets arbete med de 12 visionsmålen och identifierar även behov för framtida arbete.

Mål 1: Nordisk ministerrådet ska stärka forskning och utveckling och främjandet av lösningar som stödjer koldioxidneutralitet och klimatanpassning, bland annat avseende transport-, bygg-, livsmedel- och energiområdet.

De nordiska länderna står alla inför liknande utmaningar för att uppnå koldioxidneutralitet och klimatanpassning. Norden har en hög nivå av växthusgasutsläpp per capita och hög energianvändning. Nordiska ministerrådet kan stärka och påskynda den gröna omställningen genom att samarbeta kring forskning, utveckling och stimulera nya lösningar. Detta avspeglas i det forskningssamarbete och inte minst energisamarbete som varit en del av samarbetet sedan 1972 och är unikt i världen. I dag är detta viktigare än någonsin när de nordiska länderna ska gå över till elektrifiering och förnyelsebar energi. De nordiska länderna har goda förutsättningar för detta men behöver öka hastigheten för omställningen i alla sektorer för att uppnå koldioxidneutralitet.

Nordiska ministerrådet har 2021–2022:

Stärkt arbetet med grön omställning i energisektorn

Under 2021 och 2022 har det nordiska energisamarbetet fått bättre möjligheter att agera mer flexibelt och reagera på aktuella utmaningar. Ett konkret exempel är ett projekt under titlen "hydrogen, electrofuels and CCUS in a Nordic Context" som handlar om att utveckla nya bränslen och teknologier. Här har de nordiska länderna nytta av att tillsammans länge arbetat med lösningar för de globala utmaningarna med grön omställning och försörjningssäkerhet. Projektet har resulterat i inlämnade förslag på rekommendationer till fortsatt arbetet som nu tas vidare. Ett annat område där det gjorts ökade satsningar är inom försörjningssäkerhet och energipriser, i syfte att möta dagens aktuella geopolitiska utmaningar inom energiområdet.

Nordisk energiforskning (NEF) samarbetar om energiforskning och politikutveckling på nordisk nivå och ökar kunskapen om hållbar energi och nya konkurrenskraftiga energilösningar. Till exempel är «Tracking Nordic Clean Energy Progress»: en kort, illustrativ rapport, som visar vägen mot ett CO₂-neutralt Norden genom att framhäva de större tendenserna och genom att visa hur nordiska lösningar kan påverka även globalt. Under 2022 har energisektorn också bidragit med öka kunskap kring hur Norden kan förena [utbyggnad av vindkraftverk till havs med bevarande av biologisk mångfald](#).

Också elmarknadssamarbetet har stärkts som en följd av att sektorn fått en större budget. Det har gett möjlighet att satsa mer resurser på samarbete om effektiva och målinriktade insatser för att ge länderna och elmarknadens aktörer ny kunskap om anpassningar till nya villkor och en framtid baserad på grön elektricitet. En viktig plattform för kunskapsdelning är det årliga Elmarknadforum där alla relevanta aktörer samlas.

Bidragit med lösningar för grön omställning av transportsektorn

[The Nordic Network for Electric Aviation \(NEA\)](#) har bidragit till att skynda på utvecklingen av elflyg i Norden. Genom att samla nyckelaktörer har det nordiska samarbetet möjliggjort att aktörerna gemensamt har identifierat vilka tekniska och lagstiftningsmässiga problem som måste lösas för att förverkliga en nordiska infrastruktur för elflyg. Samarbetet har även genererat kontakter och investeringar för teknikutvecklingen.

Det genomförs en rad insatser för att minska utsläppen från sjöfartygstrafiken i Norden. Bland annat har de nordiska länderna under 2022 åtagit sig att identifiera potentiella [nollsläppsleder](#) till havs och att ingå ett samarbete med relevanta aktörer för att realisera sjöfart med nollutsläpp på vissa sträckor. Nordic

Utkast - ej för spridnign utanför Nordic Civ

Innovation, som är en samnordisk institution som initierar och finansierar aktiviteter som stärker innovation i Norden, bidrar med kunskap om nollutsläppslösningar för sjöfart, bland annat genom en satsning som ska bana väg för världens första ammoniakdrivna fartyg. [Insatsen](#) utvecklar [kunskap](#) och samlar centrala aktörer som har utvecklat ett koncept för att transportera ammoniak i Nordeuropa.

Det utvecklas kunskap om betalsystem för laddningsstationer, vilket kan skapa grundlag för ett gemensamt system i Norden. Nordic Innovation arbetar för att stimulera infrastruktur för de första vätgasdrivna lastbilarna i Norden, vilket är viktigt för att få över tyngre transport, så som bussar och lastbilar, på bränsle som innebär nollutsläpp. I perioden har detta bidragit till ökad kunskap och en verktygslåda för politiker och myndigheter, samt samarbete mellan nordiska företag.

Utvecklat kunskap och informationsutbyte kring ny teknologi för koldioxiduppsamling och lagring

En statistisk analys har genomförts i Norden och de baltiska länderna om förnyelsebar energi och koldioxidanvändning, -uppsamling och lagring. Samarbetet bidrar till att de nordiska länderna snabbare kan gå över till att använda nollutsläppsbränsle samt att utveckla lösningar för koldioxiduppsamling och lagring.

Mål 2: Nordisk ministerrådet ska bidra till att säkerställa *biologisk mångfald* och hållbart nyttjande av Nordens natur och hav.

Biologisk mångfald är en förutsättning för allt liv på planeten. Fungerande ekosystem ger skydd till skördar, pollinering av växter, mat från hav och land och bidrar till ett stabilt klimat. Detta är nödvändigt för vår välfärd och ekonomiska tillväxt. Nordens biologiska mångfald sinar samtidigt som vi arbetar för att skydda och hållbart nyttja vår natur. Det är ett område där Norden har stora utmaningar, vilket vi kan se bland annat genom att ett minskande fågel- och fiskbestånd och otillfredsställande grad av beskyddade naturområden.

Nordiska ministerrådet har 2021-2022:

Arbetet för ett hållbart och motståndskraftigt lant- och skogsbruk i Norden:

Nordiska genresurscentret (NordGen) har som uppdrag att bevara och främja ett hållbart användande av den genetiska resurs som plantor, boskap och skogarna i Norden är. Läs mer om NordGen [här](#). Detta görs genom att bland annat lagra fröer på Svalbard, göra bevarandeprogram för hotade lantbruksraser och arbeta för en stark och motståndskraftig skog. Fröbanken på Svalbard har plats till över 4,5 miljoner fröprover och i dag finns det en miljon fröprov lagrade från 33 000 olika plantor.

Exempel på en aktuell insats handlar om att dra nytta av vildväxande släktingar till skördeväxter (eng. *crop wild relatives, CWR*). De växterna kan ha egenskaper som kan användas för att klimatanpassa lantbruket. Det har därför tagits fram en lista över plantor som kan komma till användning i framtida växtförädling och under 2021 är listan uppdaterad med bland annat släktingar till vete och potatis.

Arbete är även igångsatt med att främja arter som kan vara en alternativ proteinkälla i Norden, med fokus på produktion i Arktis. *Arctic Pea Network* ska bidra till bättre kunskap om och ökad odling av ärtor i Norden och Arktis. Projektet har som syfte att bidra till säkrare livsmedelsförsörjning och jordbrukssystem och bidra till minskad användning och beroende av kvävegödsel. Arbetet har i perioden bland annat resulterat i en [forskningsartikel](#) och en populärvetenskaplig bok.

Tagit fram kunskap om naturbaserade lösningar

Nordiska ministerrådet arbetar med ett större nordiskt [program](#) om *naturbaserade lösningar*: dvs lösningar som är inspirerade och understöttas av naturen, är kostnadseffektiva och bidrar till miljömässiga, sociala och ekonomiska fördelar och till att bygga upp motståndskraft mot klimatförändringarnas effekter. Programmet ska öka kunskapen och samarbetet mellan de nordiska länderna för att motverka klimatförändringarna. 2021–2024 har arbetet bland annat resulterat i en kartläggning av naturbaserade lösningar på regionalt och nationellt plan i Norden och nationella studier av exempel av metoder för lagring av koldioxid i mark och hav.

Främjat barn och unges röst i arbetet med biologisk mångfald i Norden och internationellt

Det har getts stöd till unga att organisera sig i ett nordiskt ungdomsnätverk för biodiversitet, att [formulera krav till förhandlingarna om ett globalt avtal om biologisk mångfald](#), och att göra sin röst hörd av beslutsfattare vid nordiska och internationella miljö- och klimattoppmöten. Flera av de ungas krav avspeglas i de nordiska miljö- och klimatministrarnas [deklaration om slutförandet av det globala avtalet om biologisk mångfald](#) från maj 2022.

Mål 3: Nordiska ministerrådet ska främja *cirkulär och biobaserad ekonomi*, hållbar och konkurrenskraftig produktion, hållbara livsmedelssystem samt resurseffektiva och giftfria kretslopp i Norden.

Nordens produktion har blivit allt mer hållbar under de senaste åren, i och med en ökad andel förnybar energi och förbättrad energiintensitet. Det krävs dock en systemförändring, med en mer cirkulär och biobaserad ekonomi för att verkligen få till stånd en grön omställning. Samtidigt får nordborna tillgång till flera gröna jobb och en stärkt konkurrenskraft med våra nordiska lösningar. Nordiska ministerrådet skall bidra till att Norden tar väsentliga steg mot att sluta kretsloppen samt att göra dem giftfria och resurseffektiva.

Nordiska ministerrådet har 2021–2022:

Tagit fram ny kunskap om hur vi kan uppnå en giftfri cirkulär ekonomi i Norden

Arbete pågår för att ta fram kunskap om vilka områden för cirkulär ekonomi som har störst potential för en positiv effekt på ekonomi, biodiversitet och klimat, samt hur vi i högre utsträckning kan främja cirkulära lösningar för material så som plast, textilier, elektronik och batterier. För textilier ser man specifikt på hur man kan förlänga livstiden, stärka kvalitén och säkra att använda textilier hanteras på ett bra sätt.

En insats har varit att ta fram kunskap och utbyta erfarenheter om hur offentlig upphandling och producentägarskap kan gynna hållbara lösningar i Norden. Det har bland annat analyserats vilka incitament och barriärer som finns för producentägandeskap samt arrangerats workshops om kriterier för inköp av cirkulära möbler, mobiltelefoner och batterier.

Utvecklat stöd för företag att arbeta hållbart och cirkulärt i Norden

Nordic Innovation har utvecklat ett verktyg som ska hjälpa företag med omställningen till cirkulära affärsmodeller och ta fram egna planer för detta, se [The Nordic Circular Economy Playbook](#). Genom [The Nordic Circular Arena](#) främjar Nordic Innovation kunskapsdelning och erfarenhetsutbyte för relevanta aktörer i Norden, och delar information om cirkulär ekonomi i Norden internationellt.

Ett gemensamt system för hållbarhetsrapportering för små- och mellanstora företag i Norden har utvecklats av de nordiska revisorsföreningarna, med stöd från Nordic Innovation. [Nordic Sustainability Reporting Standard](#) bygger på alla internationella rapporteringsramverk, och bidrar till att förbättra grön och ansvarlig företagsrapportering i Norden.

Ökat satsningar för en hållbar och konkurrenskraftig bygg- och bostadssektor

Programmet [Nordic Sustainable Construction](#) har till målsättning att etablera Norden som en ledande region inom hållbart och konkurrenskraftigt byggande och boende med minimerad miljö- och klimatpåverkan. Programmet arbetar med fokus på livscykelbedömning och -data, cirkulära företagsmodeller, hållbara konstruktionsmaterial, samt utsläppsfria konstruktionsplatser. [Kompletteras.]

Arbetat för att bidra till en mer hållbar mineralproduktion

Mineralproduktion är en förutsättning för att genomföra den gröna omställningen, till exempel för att ha material bygga ut förnyelsebar energi eller producera av elbilar och batterier. Därför är det centralt att säkra att produktion av mineraler görs på ett hållbart sätt och här har Norden stor potential som leverantör. Arbetet har bland annat resulterat i rapporten [The Nordic Supply Potential of Critical Metals and Minerals for a Green Energy Transition](#), som har varit Nordic Innovations mest nedladdade rapport hittills. Rapporten redogör bland annat för hur statistik om livscykeln för mineraler och metaller kan förbättras och bidrar till utveckling av gemensamma metoder för att göra detta. Detta kan bidra till minskat miljö- och klimatavtryck för mineralproduktionen i Norden.

Mål 4: Nordiska ministerrådet ska göra det mycket enklare och mer attraktivt för nordiska konsumenter att prioritera hälsosamma och miljö- och klimatvänliga val med en gemensam satsning på hållbar konsumtion.

Vi har ett högt miljö- och klimatavtryck per capita i Norden i jämförelse med andra länder i världen. Samtidigt är vi bra på att återvinna vårt avfall, men även här finns det förbättringspotential. Nordborna står inför en utmaning då de ska navigera sig fram till de hållbara valen och produkterna i vardagen, och då man äntligen hittar fram så är det ofta det dyrare alternativet. Nordiska ministerrådet har redan i över 30 år arbetat med att göra det lättare för nordbor att göra hållbara val i vardagen genom den nordiska Miljömärkningen Svanen. Nordiska ministerrådet vill stärka detta arbete och utveckla nya möjligheter för att nordborna ska kunna leva hållbart.

Nordiska ministerrådet har 2021 – 2022:

Stärkt de gemensamma miljö- och klimatomärkningen i Norden

[Miljömärkningen Svanen](#) har utvecklats för att bättre fungera som en vägvisare mot miljö- och klimatvänliga alternativ. Nordiska ministerrådet finansierar ett arbete med att ta fram nya kriterier kopplade till klimat, att utvidga märkningen till flera produktgrupper (ex. e-handel, byggprodukter och kontorsbyggnader), samt att medvetengöra nordborna om Svanen som det miljö- och klimatvänliga alternativet.

[EU:s energimärkning](#) har utvecklats för att bättre fungera som vägvisare mot energieffektiva produkter. Nordiska ministerrådet har i regi av den nordiska arbetsgruppen Nordsyn arbetat för att höja ambitionsnivån för kriterierna och regleringen för energimärkningen. Arbetet bidrog till att de nya energiklasserna som lanserades år 2021 är mer lättförståeliga för konsumenten, ställer högre krav på producenterna, samt driver på utvecklingen av än mer energieffektiva produkter.

Bidragit till att göra det lättare att återvinna i Norden

Systemet med gemensamma avfallssymboler, som ursprungligen kommer från Danmark, är ett konkret sätt att skapa ett visuellt och enkelt system för avfallssortering och därmed öka medvetenheten om avfallssortering bland befolkningen. 2021 genomfördes ett projekt och publicerades en [rapport](#) som visade att det finns en stor potential i att utveckla design av förpackningar så att de blir mer hållbara och lättare att återvinna. De nationella avfallsorganisationerna i Danmark, Finland, Sverige och Island har gått samman i en gemensam förening för att stödja fortsatt implementering och genomförande. Projektet har främjat utveckling av ett harmoniserat system för avfallshantering och cirkulär ekonomi i Norden och internationellt. Arbetet har rönt stort intresse bland annat från de baltiska länderna, EU, Kina, Sydafrika och Brasilien.

Uppdaterat de nordiska näringsrekommendationer med hållbarhetsperspektiv

[De nordiska näringsrekommendationerna](#) har uppdaterats och ges ut i en ny utgåva år 2022. De nya rekommendationerna beskriver som tidigare vilka livsmedel som är bra för hälsan, men tar nu även höjd för hållbarhet. Rekommendationerna ligger till grund för de nordiska ländernas näringspolitik och nationella kostråden, och den senaste utgåvan från 2012 väckte stort intresse med mer än 100 000 nedladdningar.

Utkast - ej för spridning utanför Nordic Civ

Tagit ett samlat grepp för att uppbygga kunskap och kompetens kring hållbara livsstilar

Programmet [*Hållbara livsstilar i Norden*](#) innebär en stor satsning för att samla arbete på tvärs av olika politikområden för att öka kunskapen om och kompetensen för omställningen till hållbara livsstilar i Norden. Bland annat har det arrangerats en konferens om framtidens lärarprofession med syfte stärka undervisningen om hållbar utvecklingen i grundskolorna, tagits fram en vägkarta för gröna kulturupplevelser med syfte att öka kunskapen kring hur man kan arrangera hållbara kulturarrangemang, och publicerats en rapport om jämställdhet och hållbar livsstil med syfte att öka kunskapen om vilka könsskillnader vi ska ta i beaktande då vi formulerar policy på området.

Mål 5: Nordiska ministerrådet ska bidra till en positiv utveckling i det internationella miljö- och klimatsamarbetet, bland annat genom att främja nordiska gröna lösningar i resten av världen.

De rådande miljö- och klimatutmaningarna kräver nationell handling och internationellt samarbete. De nordiska statsministrarna har uttalat sig om att Agenda 2030 och Parisavtalet visar vägen för det nordiska samarbetet, men vi att vi måste arbeta ännu mer ambitiöst och ännu snabbare. De nordiska länderna står tillsammans för att öka ambitionsnivån i internationella förhandlingar, med samarbete om och gemensamma uttalande i förbindelse med flera centrala konventioner och avtal inom EU/EES och FN.

Nordiska ministerrådet har 2021–2022:

Ökat ambitionsnivån i det internationella miljö- och klimatsamarbetet

Det har antagits gemensamma deklARATIONER och uttalanden för att uppmana världens ledare att stödja ett beslut att inleda förhandlingar om ett nytt [globalt avtal om plastföroreningar](#) samt att säkerställa en hög ambitionsnivå i framtagandet det [globala avtalet om biologisk mångfald](#). Det förstnämnda slutade med en succéhistoria då FN:s miljöförsamling UNEA i mars 2022 enades om det historiska beslutet att initiera förhandlingar om ett globalt avtal mot plastföroreningar. Vidare har det tagits fram nordiska rapporter och analyser som bidrar till bättre kunskapsunderlag för förhandlingarna om globala avtal på miljö- och klimatområdet, till exempel om behovet av [internationella hållbarhetskriterier för plastprodukter](#).

Stärkt röst för civilsamhället i de internationella miljö- och klimatförhandlingarna

Den nordiska paviljongen vid FN:s klimattoppmöte har synliggjort och främjat nordiska ståndpunkter och lösningar samt fungerat som en plattform för dialog mellan de nordiska och internationella beslutsfattare, näringslivsrepresentanter och civilsamhällesaktörer. [Kompletteras.]

Det har getts stöd till unga att organisera sig i ett nordiskt ungdomsnätverk för biodiversitet, att [formulera krav till förhandlingarna om ett globalt avtal om biologisk mångfald](#), och att göra sin röst hörd av beslutsfattare vid nordiska och internationella miljö- och klimattoppmöten. Flera av de ungas krav avspeglas i de nordiska miljö- och klimatministrarnas [deklaration om slutförandet av det globala avtalet om biologisk mångfald](#) från maj 2022.

Koordinerat och stärkt samarbetet på EU-nivå och med närområdena

De nordiska länderna har varit koordinerade och talat med en stark gemensam röst i arbetet med miljö, klimat och energi på EU/EES-nivå. Det har genomförts en insats för att påverka Europeiska kommissionens krav på ekodesign och energimärkning, framtagandet av EU-direktiv kopplade till den europeiska gröna given (eng. *European Green Deal*) och 55 %-paketet (eng. *Fit for 55 package*), samt EU:s kemikalierreglering (ex. REACH, CLP, BPR och PPPR). Att få inflytande på EU-nivå ger betydligt större effekt än om man bara når resultat inom Norden, och det gynnar konsumenterna i hela Europa.

Det sker ett omfattande samarbete med baltiska länderna och i Arktis på olika politikområden, härunder även på miljö- och klimatområdet. *Baltic Carbon Forum* arrangerades i oktober 2021 med syfte att stärka det nordisk-baltiska samarbetet om koldioxidupptagning och –lagring genom att föra samman experter och beslutsfattare från hela regionen. Det nordiska arktiska samarbetsprogrammet stöder insatser i regionen, genom vilket det till exempel har genomförts insatser med fokus på tungproduktion och hållbar ekonomisk tillväxt.

Mål 6: Nordiska ministerrådet ska stödja *kunskap och innovation* och göra det lättare för företag i hela Norden att till fullo utnyttja de utvecklingsmöjligheter som den gröna, tekniska och digitala omställningen och den växande bioekonomin skapar.

Norden är en ledande region inom fältet kunskap och innovation, med en hög nivå av investering i forskning och utveckling samt en hög grad av digitalisering. Denna styrkeposition ska bevaras samt användas som verktyg för att säkerställa att vi når i mål med den gröna och digitala omställningen av våra samhällen. Det nordiska samarbetet satsar på att stärka utbildning och forskning, främja digitalisering och stärka näringslivet i Norden.

Nordiska ministerrådet har 2021 – 2022:

Tagit fram kunskap om omställningen till ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden.

Nordforsk, som är samarbetsorgan mellan de nordiska forskningsfinansiärerna, främjar och finansierar nordiskt samarbete inom forskning och forskningsinfrastruktur och arbetar för att göra Norden världsledande inom forskning och innovation. Utlysningar för forskningsprojekt läggs ut kontinuerligt med ett genomsnitt på 6 utlysningar per år på flera olika områden. Arbetet leder förutom till nya forskningsresultat även till bland annat förbättrad vetenskaplig kvalitet, regional mobilitet och nätverkande bland forskare, samt Kostnadseffektivitet genom att dela infrastruktur eller data.

Nordregio, den nordiska regionala forskningsinstitutionen, tar t.ex fram kunskap om hur den gröna omställningen kan påskyndas genom att utnyttja regionala styrkepositioner och smart specialisering. *Systems perspectives on green innovation* projektet undersöker existerande flaskhalsar för sektorer och företag involverade i den gröna omställningen.

Et konkret exempel som bidrar till en mer integrerad och sammanhållen region är utvecklingen av ett nordisk-baltiskt analysverktyg som ska följa utrollningen av 5G i regionen. Verktöget adresserar gemensamma utmaningar och möjligheter och stärker innovationen på området. 5G teknologin är en viktig komponent i nästa fas av den digitala utvecklingen och kommer att bidra till att stimulera nya produkter och tjänster, men också utvecklingen av nya lösningar för sociala och klimatrelaterade utmaningar.

Stärkt företagens möjligheter att skapa nya och sprida existerande innovationer.

Nordic Innovation, den nordiska innovationsinstitutionen, arbetar för att göra det lättare för företag att utveckla nya och sprida existerande innovationer. [AI & data programmet](#) gör statlig data lättare tillgängligt för nordiska företag för att möjliggöra en stärkt utveckling av digitala tjänster och -lösningar som bygger på artificiell intelligens. [Smart Connectivity programmet](#) gör det enklare för nordiska företag på mobilitetsområdet att dela data med varandra för att optimera driften och bidra till en mer lönsam och klimatvänlig mobilitetssektor. [Life Science and Health Tech programmet](#)... Programmen bidrar därmed till ökad innovation för att lösa hållbarhetsutmaningar och hållbar tillväxt i våra ekonomier i Norden.

Profilerat Norden som en kunskapsrik och innovativ region internationellt.

[Stödprogrammet för nordiska ambassader](#) utdelar stöd för att promovera nordiska lösningar, värderingar och kunskaper om hållbar utveckling i världen. Programmet bidrar till att profilera Norden som en kunskapsrik och innovativ region, att inspirera de ifrågavarande länderna med det nordiska exemplet, samt att stärka de nordiska representationers samarbete i länder utanför Norden.

Utkast - ej för spridnign utanför Nordic Civ

[*Nordic Bridges*](#), den nordiska kultursatsningen, ska stärka den nordiska kultursektorns samspel med den kanadensiska samt profilera nordisk konst och kultur i Kanada. Nordiska konstnärer och kulturaktörers verk presenteras för en kanadensisk publik på 20 arenor i 6 städer över Canada under ett års tid. Insatsen ska bidra till att nordisk kultur, och Norden som region, blir känd som en innovativ och kreativ region, vilket förväntas bidra till ökat intresse för Norden på andra samhällsområden och därmed stärka den nordiska konkurrenskraften.

[*Nordic Innovation House*](#) i Silicon Valley, New York, Singapore, Hong Kong och Tokyo stöder nordiska företag som vill etablera sig på nya och stora marknader på andra sidan världen. Företagens erbjuds en stark gemenskap, kontakter till lokala nätverk och ekosystem, samt accelerationsprogram. Nordiska företag får därmed förbättrade möjligheter för att etablera sig på marknaden med sina nordiska lösningar och stärker den samlade nordiska konkurrenskraften.

Mål 7: Nordiska ministerrådet ska utveckla färdigheter och välfungerande arbetsmarknader som matchar kraven som den gröna omställningen och den digitala utvecklingen ställer och som stödjer den fria rörligheten i Norden.

Norden har en låg nivå av arbetslöshet och en stark ekonomi, men våra färdigheter och arbetsmarknad är i ständig och snabb förändring. Den gröna omställningen och digitala utvecklingen, men även andra samhällsutmaningar, ställer nya krav. Coronakrisen hade en stark påverkan på arbetslivet i Norden vilket kunde ses på arbetslösheten, arbetsmönstren, och användningen av digital teknologi. Även arbetspendlingen mellan de nordiska länderna försvårades under krisen. Det nordiska samarbetet kommer att bidra med insatser för livslångt lärande för att möta dessa utmaningar. Den fria rörligheten för människor och företag i Norden ska främjas genom att skapa förutsättningar för ökad mobilitet och tillväxt.

Nordiska ministerrådet har 2021 – 2022:

Främjat rörligheten och utbytet av studenter, arbetstagare och företag mellan de nordiska länderna

En utbildningssökande, som är behörig till högre utbildning i det nordiska land, där han/hon är bosatt, har sedan 1996 också varit behörig till högre utbildning i de andra nordiska länderna enligt Överenskommelsen om tillgång till högre utbildning i Norden. Sedan 2004 har de nordiska länderna dessutom enligt Reykjavikdeklarationen arbetat nära tillsammans om erkännande av varandras utbildningar. En revidering av deklarationen trädde i kraft i maj 2022. Revideringen innebär tydliggörande kring att ömsesidigt erkännande så långt som möjligt ska vara automatisk och utan onödiga förseningar.

[Nordjobb](#), det nordiska mobilitetsprogrammet för unga arbetstagare, förmedlade 434 unga i säsongsarbete i ett annat nordiskt land år 2021 men har som mål om att nå upp till 760 unga år 2022.

[Det nordisk-baltiska mobilitetsprogrammet för kultur](#) har bidragit till att främja konstnärers och kulturaktörers mobilitet i regionen. Programmet ökar utbytet av kunskap och kontakter samt närvaron och intresset för nordisk och baltisk konst, kultur och språk. Förhoppningen är att erfarenheterna i de andra nordiska länderna främjar intresset för nordisk arbetskraftsmobilitet samt ökar kunskapen för nordisk kultur och språk i Norden.

Under 2021- 2022 har en gemensam insats på utbildnings- och arbetslivsområdet genomförts för att lösa utvalda branschreglerade hinder för mobilitet. Det kan till exempel röra sig om krav på säkerhets- och kompetenscertifikat i olika branscher. Ett första steg har varit att kartlägga vilka hinder som finns och det har visat sig att dessa var färre än väntat. Utifrån de mindre hinder som identifierats pågår nu ett arbete för att gå vidare med konkreta lösningar.

Haft en viktig roll för att lyfta och gränshinder som uppstod i samband med restriktionerna under coronapandemin

Under pandemin har [Gränshinderrådet](#), som arbetar med att främja mobilitet och handel mellan de nordiska länderna, i tätt samarbete med Info Norden och de tre gränsregionala informationstjänsterna, fokuserat på de störningar som uppkom med anledning av inreserestriktioner och nationella beslut. Arbetet resulterade i 21 sammanställningar med över 121 identifierade störningar och fyra generella mobilitetsutmaningar. Sammanställningarna har använts till att informera och medvetandegöra beslutsfattare och myndigheter om de särskilda problem coronakrisen skapat för den fria rörligheten i

Utkast - ej för spridning utanför Nordic Civ

Norden och varit ett bidrag till de diskussioner som förts i bland annat i ministerrådet och Nordiska Rådet kring förbättringar av det nordiska samarbetet i kristider.

Under 2022 startade ett projekt med fokus på skatterelaterade gränshinder på arbetsmarknaden post-corona, som har sin utgångspunkt i coronarelaterade störningar som identifierades under pandemin. Under 2022 pågår ett fortsatt arbete med att följa upp övriga coronarelaterade störningar som kvarstår post-corona.

Utvecklat kunskap och policyverktyg för nutidens och framtidens arbetsliv i Norden.

Det har tagits fram kunskap om [hur vi kan säkra ett välfungerande framtida arbetsliv i Norden](#), hur vi kan öka arbetsmarknadsdeltagandet bland särskilt utsatta grupper i Norden, hur jämställdheten i arbetslivet kan öka i Norden, samt hur sexuella trakasserier i arbetslivet kan minska. Arbetet bidrar till att stärka den nordiska ländernas kunskap och verktyg för att säkra ett välfungerande arbetsliv nu och i framtiden. Bland annat har resultatet från projektet om framtidens arbetsliv haft betydelse i den nationella politikutvecklingen i de nordiska länderna och har även kommit till användning i det internationella arbetet av bland annat den internationella arbetsorganisationen (ILO).

Nordic Resilience projektet, som startat i samarbete med OECD, ger kunskap om vad vi har lärt oss av coronakrisens påverkan på arbetslivet i Norden. Arbetet ska ge förslag på hur vi kan stärka krisberedskapen i de nordiska arbetsmarknaderna och bidra till att göra arbetslivet i Norden bättre rustat för att hantera framtidiga kriser. Analysen och förslagen kommer att fungera som underlag för en ministerdiskussion i november 2022 och projektet avslutas i mitten av 2023.

[Nordiskt nätverk för vuxnas lärande \(NVL\)](#) främjar livslångt lärande mellan sektorer och över de nordiska ländernas gränser. Nätverket har möjliggjort erfarenhetsutbyte om kompetensutveckling i och för arbetslivet under coronakrisen samt omställningen till en grönare arbetsmarknad.

Mål 8: Nordiska ministerrådet ska dra nytta av *digitalisering och utbildning* för att binda de nordiska länderna ännu närmare varandra

Integrering av de nordiska länderna kan genomföras på flera olika sätt – men utbildning och digitalisering är viktiga verktyg för detta. Utbildning har länge bidragit till mobilitet i Norden och bidrar till att skapa förståelse och kunskap om varandra. Digitalisering öppnar för nya möjligheter att stärka kopplingarna mellan länderna och kan bidra till ännu större mobilitet i regionen. Fokus i Nordiska ministerrådets arbete är att identifiera och lösa de hinder som finns för att medborgare och företag ska kunna röra sig fritt över gränserna i Norden.

Nordiska ministerrådet har 2021–2022:

Ökat satsningarna för att digitala tjänster ska gå att använda i hela Norden

Nordiska ministerrådet arbetar långsiktigt för att alla digitala tjänster som utvecklas nationellt som utgångspunkt även ska gå att använda över gränserna. Under 2021-2022 har fokus varit på att förenkla gränsöverskridande kommunikation med det offentliga för de som bor och driver verksamhet i Norden och Baltikum. Ett konkret exempel är att ge länderna stöd i att få de nationella eID-lösningarna godkända på EU-nivå, vilket därigenom gör dem tillgängliga över nationsgränserna.

Ett arbete bedrivs även för att skapa ett effektivt datautbyte mellan myndigheter över gränserna.

Nordiskt samarbete för utbildning har haft fokus på grön omställning

Nordplus är det program som främjar nordiskt samarbete och utbyte på utbildningsområdet. Årligen involveras cirka 2000 utbildningsorganisationer och cirka 9000 mobilitetsaktiviteter får finansiering (före pandemin). Det gäller klassutbyte och lärarutbyte mellan förskolor, skolor och gymnasier samt studerande- och lärarutbyte mellan yrkesskolor, högskolor och institutioner inom vuxenutbildning och fri bildning. En utvärdering visar att samarbetet bidragit till kompetensutveckling för deltagarna samt med samt innovation och kvalitetsutveckling för de medverkande utbildningsinstitutionerna.

För att stödja genomförandet av grön omställning har Nordplus 2021-2022 haft detta som fokusområde. Sammanlagt 196 projekt har fått finansiering under detta tema på samtliga utbildningsnivåer. Som exempel kan nämnas Global Teaching for Sustainable Society GLOSS som är samarbete mellan 13 nordiska högskolor. Inom Nordplus Junior beviljades enbart vid utdelningen för 2022 finansiering för 47 projekt som hade ekologiskt hållbar framtid som ett särskilt tema.

I tillägg arbetar NVL:s (Nordiskt nätverk för vuxnas lärande) *Nätverk för hållbar utveckling* innovativt med motivation, pedagogik och metodutveckling för en hållbar framtid. Nätverket bidrar till en nordisk strategi för hållbar utveckling genom att utveckla, förmedla och implementera kunskap som stödjer lokalsamhällen och borgare i deras arbete med hållbarhet. Nätverket har lanserat en inspirationsbok för arbete med målen för hållbar utveckling inom olika kontexter inom vuxenutbildningen i slutet av 2021, och fortsätter samla in och förmedla inspirationsexempel under hela 2022.

Stärkt gemensam infrastruktur för forskning

Nordforsk har utvecklat digitala verktyg för nordiska forskare. Detta görs genom Nordic e-Infrastructure Collaboration som främjar utveckling och tillgång av kostnadseffektiv digital infrastruktur över gränserna för att stötta forskare i Norden genom att erbjuda nya tjänster och samla resurser.

Ökat satsningen för tillgång till nordiska hälsodata

De nordiska ländernas hälsomyndigheter samarbetar om de gemensamma utmaningar som finns för att ländernas myndigheter, forskare och näringsliv ska få säker tillgång till nordiska hälsodata. Nordforsk

Utkast - ej för spridning utanför Nordic Civ

driver projektet Nordic Commons, som 2021-2024 får 20 MDKK för att testa och utveckla lösningar som möjliggöra delning av hälsodata över gränserna. Detta bidrar också till europeisk utveckling på området.

Mål 9: Nordiska ministerrådet ska bidra till god, jämställd och trygg hälsa och välfärd för alla.

Norden har en hög nivå av hälsa och välfärd vilket är en grundläggande förutsättning för människors möjlighet att nå sin fulla potential och bidra till samhällets utveckling. Den nordiska välfärdsmodellen, med jämställd tillgång till hälso- och välfärdstjänster för alla, står inför ett antal utmaningar. Bland annat har den självvärderade hälsan stagnerat trots hög levnadsålder och det har skett en försämring i den mentala hälsa och ökad ojämlikhet mellan kön och socioekonomiska grupper.

Nordiska ministerrådet har 2021–2022:

Ökat insatserna för att främja mental hälsa

Ett fokusområde har varit att öka kunskapen om social isolering och dess konsekvenser som en konsekvens av coronasituationen. Flera arrangemang har anordnats för att diskutera och sprida kunskap om mental hälsa. Bland annat hölls ett toppmöte om temat i november 2021 som samlade politiker, myndigheter, forskare och civilsamhällesorganisationer. Det har utarbetats ett kunskapsunderlag om goda lösningar angående konsekvenser av covid-19 och social isolering, till exempel genom Nordens Välfärdscenters (NVC) arbete med barn och ungas möjlighet för deltagande och utveckling efter av covid-19-pandemien.

NordForsk kommer till hösten att utlysa närmare 80 miljoner NOK till forskning kring långtidskonsekvenserna av Covid-19- pandemin på barn och ungas hälsa och välfärd. Utlysningen kommer att finansiera ett antal projekt med deltagande från minst tre nordiska länder i vart projekt. En kortsiktig effekt är att nya nordiska forskningsnätverken etableras och samarbetar om ett prioriterat tema för de nordiska länderna. En långsiktig effekt är ny kunskap om pandemins långtidskonsekvenser för barn och ungas mentala hälsa, utbildning och levnadsvillkor.

Bidragit till kunskapsutveckling för jämlik hälsa

Under perioden har fokus varit på hälsokompetens (*health literacy*) och kunskapsdelning kring detta för nordiska departement, myndigheter, kommuner och regioner. Hälsokompetens handlar om enskilda personers möjlighet att få tillgång till, förstå, värdera och använda hälsoinformation för att bibehålla, främja och förbättra sin hälsa. Nordens Välfärdscenter (NVC) publicerade våren 2022 en rapport med fokus på [hälsokompetens som begrepp](#) och konsekvenser av bristande hälsokompetens både för den enskilde och för samhället. Rapporten fokuserar särskilt på invandrare och invandrarkvinnor som har risk för att ha en begränsad hälsokompetens och ger en introduktion till hur de nordiska länderna arbetar med frågan både på nationell nivå och visar på praktiska exempel. I förbindelse med projektet har det etablerats ett nordiskt nätverk om hälsokompetens som alla de nordiska länderna deltar i. NVC understöttar kunskapsdelningen på departementsnivå bland annat genom Nordiska folkhälsoarenan.

Ett politiskt styrningsdokument för *LGBTI-området* har tagits fram efter dialog och samarbete med civilsamhällesaktörer. För att främja det nordiska samarbetet på LGBTI-området etablerades det 2021 en nordisk [LGBTI-fond](#). Fonden har under det första året stöttat två projekt. Ett projekt samlar nordiska organisationer som arbetar för bättre rättigheter och levnadsvillkor för LGBT+-befolkningen och möjliggör erfarenhets- och kunskapsutbyte genom att etablera ett permanent nordiskt LGBT+-råd och nätverk. Det andra projektet stärker den samiska LGBTI+ organiseringen genom att upprätta fler och bättre mötesplatser för hela Sápmi genom nätverk för erfarenhetsutbyte och organisationsutveckling. Det har vidare startat en insats om äldre LGBTI-personers välfärd i mötet med hälso- och omsorgstjänster i Norden.

Utkast - ej för spridnign utanför Nordic Civ

Stärkt arbetet för hälsokrisberedskap för att hantera framtidens kriser

De nordiska länderna har enats om att stärka den nordiska hälsokrisberedskapen för att bättre kunna hjälpa varandra och stå ännu starkare tillsammans inför framtida kriser. Bland annat är fokus på närmare nordiskt samarbete för produktionsberedskap av läkemedel och försörjningssäkerhet. Det har etablerats en brännskademekanism i regi av den nordiska gruppen för hälsoberedskap (Svalbardgruppen). Det har även startat ett nytt nordiskt nätverk för smittskydd och vårdhygien som ska säkerställa bättre kunskap och erfarenhetsutbyte i samband med pandemier. Ett nytt samarbete kring läkemedel för barn kommer 2022 att resultera i en rapport med gemensamma rekommendationer. Detta är i linje med [deklarationen](#) från de nordiska statsministrarna i 2021 om att stärka samarbetet kring försörjningssäkerhet och den strategiska [genomlysning](#) som gjorts för att tillvarata lärdomar av coronapandemin och presentera ett antal konkreta rekommendationer för att stärka det nordiska samarbetet inom krisberedskap.

Mål 10: Nordiska ministerrådet ska arbeta för att få med alla nordiska invånare i den gröna omställningen och den digitala utvecklingen, utnyttja potentialen i omställningen samt motverka att klyftorna i samhället ökar på grund av omställningen.

Hela Norden står inför snabba förändringar kopplat till den gröna omställningen och digitalisering. Utvecklingen går snabbt men för att lyckas med omställningen krävs det att alla medborgare är med och har samma möjligheter att delta i denna utveckling. Det saknas idag tillräcklig kunskap och lösningar. Då alla de nordiska länderna står inför samma utmaning och den modell vi har i de nordiska samhällen är liknande finns det fördelar med att gemensamt på nordisk nivå ta fram ny kunskap och förslag på lösningar som kan stödja policyutveckling på nationell, regional och lokal nivå.

Nordiska ministerrådet har 2021–2022:

Utvecklat gemensam kunskap för en rättvis grön omställning

Insatsen "Not Just a Green Transition" syftar till att utarbeta förslag till policylösningar som fokuserar främst på grupper som kan vara särskilt utsatta som ett resultat av omställningen – hit hör barn och unga, personer med funktionshinder, äldre och personer som kan riskera att förlora jobb som en del av omställningen. Nordregio, den samnordiska institutionen för regional utveckling, kommer bland annat att genomföra undersökningar på individnivå för att identifiera hur den gröna omställningen uppfattas och påverkar på individnivå och utifrån det ta fram förslag till lösningar på policynivå.

Samverkat med de baltiska länderna kring digital inkludering

Ett gemensamt initiativ med de baltiska länderna pågår just nu för att ta fram analyser och kunskapsunderlag för att säkerställa en inkluderande digital omställning som sätter individen i fokus. Arbetet med digital inklusion är prioriterat av de nordisk-baltiska ministrarna och kommer att leda till ökad kunskap om problem och åtgärder kopplat till grupper som riskerar att stå utanför digitaliseringen. Bland annat kommer verktyg att tas fram för att mäta digital inklusion i hela regionen. En första rapport "Monitoring Digital Inclusion in the Nordic-Baltic region" presenterades i januari 2022. I rapporten slås fast att länderna i regionen är bland de mest digitaliserade i världen, att det i samtliga länder finns grupper som riskeras att exkluderas från den digitala omställningen och att det idag inte finns någon heltäckande bild av digital integration i den nordisk-baltiska regionen som är tillräcklig för beslutsfattande. Då utvecklingen och problembilden är liknande i länderna, finns det ett stort nordiskt mervärde i samarbete och erfarenhetsutbyte.

Ökade satsningar för att utveckla vård och omsorg på distans

Digital transformation inom vård och omsorg är ett område där distanslösningar bidrar till att öka livskvaliteten för medborgare, påskyndar grön omställning samt regional utveckling i främst glest befolkade områden. Flera olika projekt pågår just nu för att stödja genomförandet av distanslösningar. (komplettera)

Mål 11: Nordiska ministerrådet ska ge det nordiska *civilsamhället*, särskilt *barn och unga*, en starkare röst och delaktighet i det nordiska samarbetet samt öka deras kunskaper om grannländernas språk och kultur.

Civilsamhället har spelat en historisk viktig roll i att stödja demokratiutveckling, folkbildning och regional samverkan i Norden. Norden står nu inför nya utmaningar och civilsamhället har en fortsatt viktig roll att fylla. Då det nordiska samarbetet riktar in sig på att lösa dessa utmaningar, så ska det säkerställas att det nordiska civilsamhället har en plats vid bordet. Det nordiska samarbetet bör även säkerställa att civilsamhället stärks och att utbytet mellan länderna ökar. För att underlätta utbytet på tvärs av gränserna ska den nordiska språk- och kulturkännedomen stärkas.

Nordiska ministerrådet har 2021 – 2022:

Ökat civilsamhällets möjligheter att involveras i och påverka Nordiska ministerrådets arbete.

[Nordic Civ](#), det nordiska civilsamhällesnätverket för Vår vision 2030, har till syfte att göra civilsamhällets röst bättre hörd i det nordiska samarbetet. Nätverkets etablerades av de nordiska samsamarbetsministrarna i juni 2021 och består av 40 representanter från nationella och nordiska civilsamhällesorganisationer. Nätverket har involverats i Nordiska ministerrådets arbete genom att ges möjlighet att kommentera på olika styrdokument genom offentliga konsultationer, genom att bjudas med på olika arrangemang för diskussion, och sist men inte minst genom att involveras i framtagandet av halvtidsutvärderingen. Ambitionen är att detta målinriktade och koordinerade samarbete med civilsamhället ska bidra till att Nordiska ministerrådets blir mer transparent och relevant samt att civilsamhällets inflytande över det nordiska samarbetet förstärks.

[Nordiskt toppmöte för civilsamhället om social hållbarhet](#) arrangerades i november 2021 med syfte att kunskapsdela och diskutera civilsamhällets roll i realiseringen av ett socialt hållbart Norden. Vid toppmötet deltog 150 representanter från civilsamhällesorganisationer och ett flertal nordiska ministrar, politiker och beslutsfattare. Toppmötet tog utgångspunkt i en nordisk kartläggning om temat och följdes upp med ett antal rekommendationer för det vidare arbetet. För att vidareföra arbetet kommer det att etableras ett nordiskt nätverk för civilsamhällesorganisationer på social området, vilket kommer att knytas upp mot det existerande nordiska civilsamhällesnätverket för Vår vision 2030.

Stärkt stöd till samarbete mellan civilsamhällesaktörer i de nordiska länderna.

Nordiska stödprogram för civilsamhället bidrar till att stärka samarbetet mellan civilsamhället i de nordiska länderna. Det ges stöd till alla typer av civilsamhällesorganisationer genom stödprogrammet NordCiv, till barn- och ungdomsorganisationer under 30 år genom stödprogrammet Norden 0–30, och till funktionshinderorganisationer genom stödordningen för förfunktionshinderfrågor. Stöden ska bidra till att säkerställa att vi har god förståelse för varandras kultur och språk samt intressen och engagemang i de nordiska länderna samt främja de intressen som de aktuella målgrupperna har i samhället. Stödet etablerades 2021 men på grund av coronapandemin blir första utlysningen först hösten 2022.

Bidragit till ökade kunskaper om och kompetenser i de nordiska grannländernas språk och kultur

Språkkurser i nordiska språk har sedan länge arrangerats för universitetsstuderanden, lärarstuderanden och lärare. Det genomfördes 24 kurser år 2021 och planeras genomföras 32 kurser år 2022 med ca. 1100 – 1400 deltagare totalt under de två åren. Deltagarna har fått stärkt kunskap om och förståelse i de andra nordiska språken samt fått redskap och lust att vidareförmedla detta till egna elever och andra.

Utkast - ej för spridnign utanför Nordic Civ

Barn och ungas förståelse för nordiska språk och kultur stärks genom flera olika nordiska initiativ. [*Den nordiska bokslukaren*](#) är ett initiativ som vill sänka tröskeln för vuxna att läsa barnlitteratur från andra nordiska länder genom att tillgängliggöra pedagogiskt stödmaterial till bilderböcker från alla nordiska länder på alla nordiska språk. *Stödprogrammet Volt* stöder projekt som väcker intresse för konst, kultur och språk i andra nordiska länder och områden för barn och unga upp till 25 år. Föreningarna Nordens förbund får finansiering för att driva webbportalen Norden i Skolan som riktar sig till lärare och elever i Norden.

Stärkt kunskap om de nordiska språken och språkförståelsen i Norden.

Rapporter, analyser och undersökningar har tagits fram i syfte att ge en starkare ställning för och användning av såväl de större som de mindre nordiska språken bland annat i förhållande till engelskan i Norden. Det har tagits fram en rapport om framgångsfaktorer för små språk samt en kartläggning om nordisk lagstiftning på teckenspråksområdet, och en undersökning om undervisningen av nordiska språk i grundskolorna är på gång. Ett syfte är att flera nordbor kan kommunicera med varandra på de skandinaviska språken.

Mål 12: Nordiska ministerrådet ska upprätthålla tilliten och sammanhållningen i Norden, de gemensamma värderingarna och den nordiska gemenskapen med fokus på kultur, demokrati, jämställdhet, inkludering, icke-diskriminering och yttrandefrihet.

De nordiska länderna har en lång gemensam historia, våra samhällen och vår kultur formas av gemensamma värderingar, och vi har en stark språkgemenskap med de skandinaviska språken. Vi har en hög nivå av social tillit och deltagande i demokratin, men det krävs ett ständigt arbete för att upprätthålla detta. Vi bör även bygga vidare på den nordiska gemenskapen som fått sig en törn under corona pandemin. Rysslands invasion av Ukraina har dessutom påmint oss om hur viktigt det är att vi kontinuerligt arbetar med att stärka vårt arbete med utgångspunkt i våra gemensamma nordiska värderingar. Nordiska ministerrådet arbetar för att bevara och stärka den nordiska identiteten, kulturen och sammanhållningen i Norden.

Nordiska ministerrådet har 2021 – 2022:

Gett stöd till skapandet och förmedlingen av nordisk konst och kultur.

De nordiska stödprogrammen för konst och kultur bidrar till utvecklingen, produktionen, förmedlingen och tillgängliggörandet av nordiska, baltiska och internationella kultur- och konstprojekt av hög kvalitet och relevans. [Kultur- och konstprogrammet](#) har gett finansiellt stöd till x projekt med konstnärlig och/eller kulturell kvalitet som främjar ett mångsidigt och hållbart Norden. [Nordiska Film och TV Fonden](#) har gett finansiellt stöd till produktion och distribution av x nordiska filmer och tv-serier. [Nordiska rådets kulturpris](#) (dvs. litteraturpriset, barn- och ungdomslitteraturpriset, musikpriset och filmpriset) har delats ut för att främja och synliggöra nordisk konst och kultur av hög kvalitet.

Tagit fram kunskap om hur man kan stärka kultur- och medieområdet i Norden.

NORDICOM och Kulturanalys Norden är kunskapscentrum för forskning, analys och jämförbar statistik på kultur- och medieområdet. Man har tagit fram rapporterna [Covid-19 och de nordiska nyhetsmedierna](#) i april 2021, [Covid-19-pandemins effekter på kultursektorn i de nordiska länderna](#) i april 2021, [Kulturens geografi i Norden](#) i mars 2022, och [Konsten och kulturens frihet i Norden](#) i mars 2022. Vidare kommer det hösten 2022 att publiceras en rapport om teknikjättarnas inflytande på de nordiska ländernas förutsättningar att bedriva nyhetsjournalistik. Som komplement till detta kommer Nordiska ministerrådet sommaren 2022 att etablera en [nordisk tankesmedja](#) med syfte att bidra till ökad kunskap om hanteringen av teknikjättarnas inflytande på det demokratiska samtalet. Den nya kultur- och mediepolitiska kunskapen som tagits fram har blivit förmedlad och använd som underlag för den nationella och nordiska politikutvecklingen.

Faciliterat ett utbyte av och tagit fram ny kunskap om hur vi kan få till en ökad integrering av flyktingar och invandrare i Norden.

[Nordic Safe Cities](#) är ett nätverk för nordiska städer som har till syfte att ... Det är ett projekt som startades av Nordiska ministerrådet men som var så vällyckat att det etablerat sig som egen organisation. Medlemmarna i nätverket möttes i 2021 för att dela kunskap, erfarenheter och expertis på tvärs av Norden. Av medlemmarna meddelande 80 % att detta bidragit till att de fått ny kunskap och 50 % att de använt sig av kunskapen i deras arbete i städerna.

[Den nordiska clearingcentralen](#) fungerar som förmedlingsplattform för nordiska erfarenheter och kunskaper om integrering och inkludering. Portalen riktar sig till myndighets- och civilsamhällesaktörer samt hade totalt 19 806 unika besökare i 2021. Ett aktuellt tema på plattformen är mottagandet av flyktingar från Ukraina, där man samlat nyheter och statistik om de nordiska ländernas mottagande av

Utkast - ej för spridning utanför Nordic Civ

flyktingar från Ukraina och lyfter civilsamhällets organisationer som spelar en nyckelroll i flyktingmottagandet. Nordens länder har tydligt visat att man står beredd att ta emot flyktingar och på andra sätt bistå i den humanitära katastrof som följer på kriget.

Insatser riktade mot utbildningssektorn för att stärka demokrati

Nordiskt policysamarbete och samarbete riktat mot skolor, lärarutbildningar och aktörer som jobbar med demokratifostran samt förebyggande av exkludering, rasism och extremism. Det övergripande målet är att stärka utbildningssektorns förmåga att bemöta samhällsliga utmaningar med demokratiska medel. Samarbetet drivs och koordineras av DIS-nätverket (demokrati, inkludering och sammanhållning) som består av sakkunniga från nordiska utbildningsmyndigheter.

Under 2022 resulterar samarbetet bland annat till nordiska skolpiloter med mål att utveckla demokratisk verksamhetskultur i skolorna genom samarbete med lärarutbildningar samt en konferens om yttrandefrihet och demokratiförståelse inom utbildning i september 2022 i Oslo.

Sekretariatets bedömning av arbetet med de 12 visionsmålen

Nordiska ministerrådets arbete har konkreta resultat och effekt som bidrar till att realisera visionen om att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region. Nordiska ministerrådets insatser bidrar med nordiskt mervärde inom områden där de nordiska länderna kan komma längre tillsammans än var för sig.

Det betyder inte att det saknas rum för förbättringar i arbetet både inom nuvarande handlingsplansperiod och inte minst i förberedelsen av den nästa handlingsplanen från 2025. Det är tydligt att Nordiska ministerrådet uppnår betydande resultat och effekt under vissa av målsättningarna, medan man halkar efter på andra områden.

Det är viktigt att Nordiska ministerrådet framåtriktat i högre grad arbetar målstyrt och tvärsektoriellt för att säkerställa att bästa möjliga resultat och effekt skapas. Flera av målsättningarna i den nuvarande handlingsplanen är otydligt formulerade och vissa går väldigt mycket in i varandra (t.ex. mål 3 och 4) - här kan krävas förtydliganden av tydliggöra definitionen av dem ytterligare i nuvarande handlingsplan och genom att skärpa till målformuleringen i nästa handlingsplan.

Nedan summeras de lärdomar som dragits från 18 månaders arbete med handlingsplanen under var och en av de tre strategiska prioriteringarna.

Grönt Norden

Nordiska ministerrådet har under 2021–2022 genomfört flera viktiga insatser som bidrar till de fem målen under ett grönt Norden men det finns potential till förbättring genom att bland annat:

- Stärka koordineringen av arbetet med biodiversitet och hållbart användande av naturresurser, till exempel genom att utgå från ett tydligare helhetsgrepp och systemtänk på tvärs av sektorer. Detta är ett område där Norden står inför en stor gemensam utmaning och är en fråga som förväntas få ökad fokus internationellt kommande år.
- Öka insatserna med hållbar konsumtion, till exempel genom att stärka existerande eller igångsätta nya insatser. Målsättningen är ambitiöst formulerad, genom att peka ut Nordiska ministerrådet som den aktör som ska göra det mycket enklare för nordiska konsumenter att leva hållbart, och för att verkligen leva upp till detta krävs ytterligare krafttag.
- Tydliggöra fokus och inriktning för det internationella arbetet i en föränderlig omvärld. Nordiska ministerrådet bidrar till internationellt miljö- och klimatsamarbete genom att utgöra en plattform för att sätta agendan internationellt och inom EU. För att stärka arbetet behövs en bredare strategi för hela Nordiska ministerrådet. Det behöver även tydliggöra på vilka konkreta sätt nordiska gröna lösningar kan främjas i resten av världen.

Konkurrenskraftigt Norden

Nordiska ministerrådet har under 2021–2022 genomfört flera viktiga insatser som bidrar till de tre målen under ett Konkurrenskraftigt Norden. Sekretariatet anser att det finns fortsatt potential till förbättring genom att:

- Öka fokus på att stimulera gröna lösningar, till exempel genom att ytterligare stärka involvering av och samarbetet med näringslivet i arbetet som berör grön omställning. Det här är ett område där Nordiska ministerrådet redan genomför ett antal betydande insatser med där det finns potential för att utöka arbetet för att uppnå en betydande effekt i Norden.
- Stärka arbetet med integrering av de nordiska länderna, till exempel genom att nå en starkare politisk uppbackning kring att skapa förutsättningar för gränsöverskridande digitala lösningar och

Utkast - ej för spridnign utanför Nordic Civ

utbyten för ett mer integrerat Norden. Integrering är ett centralt område i visionen men som i den nuvarande handlingsplanen delvis faller i skymundan.

- Öka mobiliteten av nordbor på tvärs av de nordiska ländernas gränser, till exempel genom att öka antalet deltagare i utbytesprogrammen för utbildning och arbetsmarknad. Detta är ett arbete där Nordiska ministerrådet redan idag är starka, även om kan se en nedgång under coronapandemin, och där ambitionen är att framåtriktat öka utbytet.

Socialt hållbart Norden

Nordiska ministerrådet har under 2021–2022 fortsatt insatserna under de fyra målen som har som fokus att binda de nordiska länderna närmare samman. Sekretariatet anser att det finns potential till förbättring genom att:

- Tydliggöra Nordiska ministerrådets roll kopplat till krisberedskap samt fortsätta det arbete som startats upp, till exempel fortsätta den nordiska dialogen om krisberedskap samt ta fram utredningar om pandemins konsekvenser på till exempel barn och ungas mentala hälsa. Detta är ett nytt område där Nordiska ministerrådet behöver ta sin tid att lära sig av erfarenheterna från pandemiåren och blicka framåt.
- Stärka arbetet med att få alla nordiska medborgare med i den gröna omställningen och digitala utvecklingen, till exempel genom att stärka de existerande insatserna. Detta är ett nytt samarbetsområde och ett område som förväntas få mycket nationell uppmärksamhet under de kommande åren.
- Utveckla arbetet med att stärka civilsamhällets röst och delaktighet i det nordiska samarbetet, till exempel genom stärkt arbete med det nordiska civilsamhällesnätverket. Detta är ett område där Nordiska ministerrådet gjort en ny större satsning, men där det fortfarande finns en bit att gå för att säkra verklig involvering och delaktighet.
- Stärka arbetet med att öka förståelse för grannländernas språk och kultur, till exempel genom att stärka de nuvarande insatserna. Detta är en fortsatt utmaning då enkätundersökningar visar att språkförståelsen försämrats under de senaste åren trots viktiga nordiska insatser, och Nordiska ministerrådet har en viktig roll i att vända den trenden.
- Fortsatt fokusera på att upprätthålla tilliten och sammanhållningen i Norden som varit utmanat under pandemin. Vi bör arbeta aktivt med att återupprätta, och å andra sidan att upprätthålla våra gemensamma värderingar och den nordiska gemenskapen.

3. Styrning och verktyg

Kapitlet redogör för och evaluerar de förändringar ministerrådet för att kunna leverera på visionen.

På ett övergripande plan anser sekretariatets det vidare visionsarbetet ska:

- **Värna om kontinuitet:** Eventuella justeringar ska göras inom handlingsplanens ramar och nästa handlingsplan ska gärna ta utgångspunkt i den existerande strukturen.
- **Stärka arbetet med målstyrning:** Nya arbetsmetoder och verktyg samt skarpare målformulering i nästa handlingsplan.
- **Underlätta tvärssektoriellt samarbete:** Detta kan genomföras genom styrning och verktyg såväl organisatoriskt och ekonomiskt.
- **Stärka kommunikationen kring visionsarbetet:** Tydligare kommunikation om Nordiska ministerrådets arbete med visionen genom att lyfta konkreta resultat och effekt som skapas.

På ett mer specifikt plan redogörs nedan för ett antal reflektioner kring följande områden:

- 1) **Målstyrning:** genomförande av visionsmålen i hela Nordiska ministerrådets verksamhet och stärkt resultat och effekttstyrning.
- 2) **Budgetstyrning:** Budgeten som ett verktyg för att genomföra Vår vision 2030
- 3) **Organisationsstyrning:** Organisatoriska förändringar som genomförts för att stödja visionens genomförande

Målstyrning

Visionsmålen är styrande för all verksamhet

En tydlig hierarki och precision i styrningsinstrumenten är en förutsättning för att visionen ska få ett horisontellt genomslag i ministerrådets arbete. Sekretariatet har som del av arbetet med handlingsplanen sett över de gällande styrdokument och etablerat följande ordning:

Visionen är styrande för hela Nordiska ministerrådets arbete. Handlingsplanen och dess 12 mål utgör det överordnade styrande dokumentet för samtliga sektorer. Eventuella samarbetsprogram är underordnade handlingsplanen och ska vara en utveckling av hur sektorn bidrar till visionen.

Ordförandeskapsprogrammen, som är ordförandelandets programförklaring för årets arbete, ska vara inriktade mot att beskriva hur visionsarbetet politiskt ska prioriteras och föras vidare.

Beviljningsbrev till de samnordiska institutionerna formulerar uppdrag utifrån handlingsplanens behov. Riktlinjerna för val av projekt utformande av program baseras likaså på att skapa nordisk nytta och mervärde i förhållande till visionen.

Sammantaget ska en enhetlig struktur och inriktning i styrdokumentet säkra att vision och handlingsplan utgör grundval för all verksamhet i ministerrådets regi.

Stärkt arbete med effekt- och resultatstyrning

För att svara upp mot statsministrarnas önskan om tydliga mål och resultatuppföljning krävs en utveckling av ministerrådets förmåga att beskriva och mäta effekt av insatser.

Sekretariatet har under våren 2022 genomfört kompetensutvecklingar för stärkt målstyrning. Arbetet behöver fortsätta och bli en integrerad del av förberedelserna inför nästa handlingsplan. Ministerrådet

Utkast - ej för spridning utanför Nordic Civ

behöver säkerställa att målstyrningens resultat- och effektlogik integreras i hela Nordiska ministerrådets verksamhet – i styrdokument, sakframställningar, beviljningsbrev, projektbeskrivningar etc.

Samtidigt är det inte bara en fråga om metodik för att implementera målen. Hur målen formuleras i utgångspunkten har stor betydelse för dess uppföljning. Visionen hanterar komplexa frågor där Nordiska ministerrådet är en av många pusselbitar i ett större ekosystem, och målen är därför formulerade som att Nordiska ministerrådet *bidrar, främjar eller arbetar* mot målen. För att säkerställa att vi når ännu bättre resultat och effekter med arbetet mot visionen framåtriktat kan det finnas behov av tydligare fokusering av målen så dessa kan vara ett tydligare verktyg för prioritering.

Handlingsplanen kräver långsiktighet i ambitioner och åtagande men det minskar inte behovet av att Ministerrådet även framöver prövar relevansen i målen och hur vi bäst bidrar. Baserat på ett antal indikatorer konstaterade [Utgångslägesrapporten för Vår vision 2030](#) (Figur X) som togs fram i 2021 att Norden har störst utmaningar och möjligheter inom det gröna och ministerrådets har också avsatt extra resurser till miljö och klimat. Likväl krävs en kontinuerlig uppdatering av underlag för att styra verksamheten dit den gör störst nytta.

Budgetstyrning

Långsiktigt perspektiv för att genomföra ökade gröna satsningar samtidigt som kärnområden i nordiska samarbetet fortsatt stödjer ett integrerat Norden

För att skapa förutsägbarhet i arbetet med handlingsplanen antog samarbetsministrarna i februari 2020 fyraåriga indikativa ramar för sektorernas budget i perioden 2021 till 2024. Beslutet till ramfördelning togs utifrån sektorernas egna inspel till visionsarbetet samt efter dialog med Nordiska rådet.

De fyraåriga ramarna innebär en omfördelning av närmare en sjättedel av budgeten motsvarande 170 miljoner från framförallt utbildning och kultur till insatser för miljö och klimat. Det är ett sätt att skapa en mer jämlik fördelning mellan de medel som avsätts till de tre strategiska prioriteringarna där grönt var underprioriterat. Omfördelningen sker etappvis och kommer när den är fullt genomförd år 2024 b.l.a. innebära att arbetet med att öka takten i den gröna omställningen stärks med över 100 miljoner DKK.

Tabell 1: Nordiska ministerrådets budgetförändringar som genomförs successivt i perioden 2021–2024

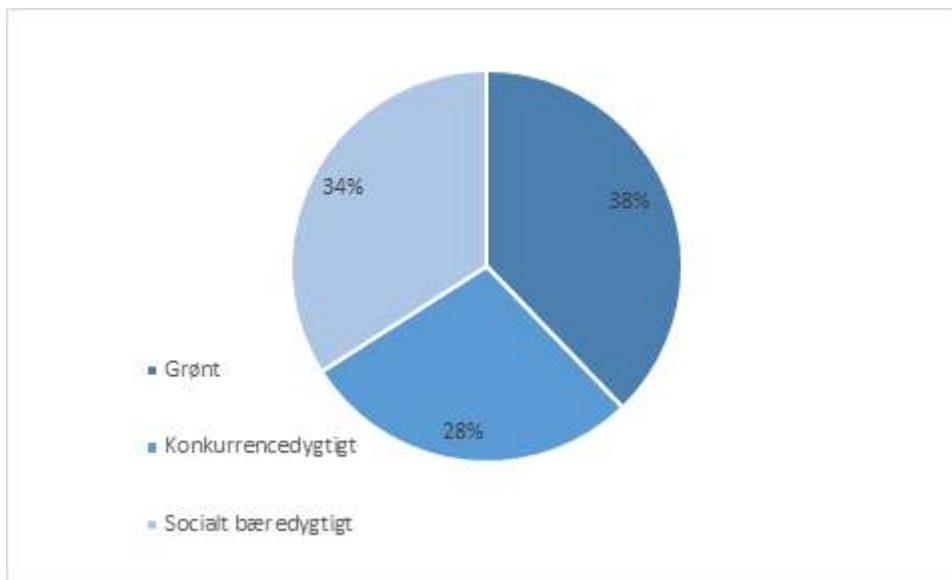
(MDKK, 2020-niveau)	2020	2021	2022	2023	2024
MR-SAM	251,625	227,445	220,320	215,195	203,070
MR-Digital	15,458	15,926	17,051	18,176	19,301
MR-U	224,723	211,666	204,416	197,166	189,916
MR-S	42,331	40,737	40,237	39,737	39,237
MR-K	180,255	161,858	154,608	147,358	140,108
MR-FJLS	43,926	44,841	46,591	47,341	49,091
MR-Jäm	11,671	11,369	11,369	11,369	11,369
MR-vækst (næring)	86,241	88,313	91,313	94,313	98,313
MR-vækst (energi)	12,832	16,000	19,000	22,000	26,000
MR-vækst (regional)	32,848	32,499	32,999	33,499	33,999
MR-MK	47,555	59,776	73,026	85,276	101,526
MR-A	15,223	14,330	13,830	13,330	12,830
MR-Finans	1,634	1,592	1,592	1,592	1,592
MR-lov	1,225	1,193	1,193	1,193	1,193
Reserveret pulje		40,000	40,000	40,000	40,000
Total	967,547	967,547	967,547	967,547	967,547

Utkast - ej för spridning utanför Nordic Civ

Effekter och konsekvenser av budgetförändringarna

Som tabellen ovan visar innebär omprioriteringarna en ökning av budgeten främst för ministerråden för klimat- och miljö, energi och näring, digitalisering samt fiskeri, jordbruk, skogsbruk och livsmedel. En minskning sker främst av budgeten för ministerråden för samarbetsministrarna, kultur och utbildning. Mindre nedskärningar görs även på ministerråden för hälsa- och social samt för arbetsmarknad.

I nedanstående diagram finns en ungefärlig uppskattning av hur budgeten för 2023 fördelas på de tre strategiska prioriteringarna. Det ska noteras att fördelningen är ett estimat som tagits fram sektorsvis i Nordiska ministerrådets sekretariat utifrån en värdering av hur sektorns olika budgetposter bidrar till respektive visionsmål i budgetförslaget för 2023. Vid en jämförelse av fördelningen för ett Grönt Norden (39 %), ett Konkurrenskraftigt Norden (28 %) och ett Socialt hållbart Norden (34%) framgår budgetförändringarna inneburit en jämvikt i finansiering för insatser under de tre områdena.

Budgetomfördelningen har möjliggjort ökade satsningar för att framförallt bidra till den gröna omställningen. Exempelvis stärks arbetet med att främja lösningar för grön transport, hållbar energi och byggnation. Exempel på områden som får ökad finansiering för att stärka konkurrenskraft och mobilitet är digitaliseringssamarbetet

Ministerråden för utbildning och kultur är fortsatt de budgetmässigt största fackministerråden vilket möjliggör finansiering av de stora insatser och program på kultur och utbildningsområdet som bidrar till ett konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. Det ska också noteras att en enskild sektor inte speglar totaliteten av de insatser som görs på ett område. Utöver de dedikerade resurserna till exempelvis kultursektorn, bidrar även samnordiska insatser på andra områden till stärkt språkförståelse och ömsesidig kunskap om de nordiska länderna.

Samtidigt har nedskärningarna inneburit ett behov av att göra successiva nedskärningar och innebär att stöd till viss verksamhet utfasas helt under perioden 2021–2024. Minskningen på MR-SAMs budget tas i stor utsträckning genom att de särskilda ordförandeskapsprojekt har fasats ut för att skapa utökad budgetutrymme för att stärka finansieringen av insatser som direkt bidrar till visionens genomförande.

Utkast - ej för spridning utanför Nordic Civ

Nedskärningarna i fackministerråden kompenseras i viss mån genom den tilläggsfinansiering som ges genom den särskilda tvärsektoriella pott som ligger under MR-SAMs budget. Här hade alla sektorer, i samband med att handlingsplanen antogs, möjlighet att spela in insatser som stöttar tvärsektoriellt arbete och stärker genomförandet av visionen. Det var varierande i vilken mån sektorerna använde sig av den möjligheten vilket även avspeglar sig i de projekt som fick finansiering.

Det ska noteras att budgetförändringarna genomförs successivt och för att genomföra omprioriteringarna krävs fortsatt långsiktighet, tydliga mål och politisk vilja att prioritera. Den sammanställning som gjorts av konsekvenser och effekter av budgetförändringarna visar att de sektorer som fått nedskärningar i viss utsträckning använt "osthyvel-principen" för att genomföra dessa.

En observation är att de ökade satsningarna på klimat- och miljöfrågor och grön omställning under 2021–2022 startat men i de flesta fall inte hunnit leverera konkreta resultat och effekter.

Organisationsstyrning

Uppdaterad organisationsmodell för att stärka visionsarbetet

Sekretariatet har i 2022 etablerat en ny ledningsstruktur där generalsekreteraren flankeras av en stabschef med ansvar för visionsstyrning och en nyinrättad tjänst som administrationschef med ansvar för verksamhetsstyrning. Denna trio utgör sekretariatets direktion och ska ge bättre förutsättningar för en tydligare ledning som bättre koordinerar visionsarbetet.

Fackavdelningarna består i sin nuvarande form. Indelningen är dock i hög grad gjord efter sektorsgränser och utifrån behovet av att fördela resurser för ministerrådsbetjäning. En framtida möjlighet är att snarare rikta in sig på visionens målsättningar och utgå från en tematisk indelning för att skapa synergier och minska överlappningar. En förutsättning för detta är dock troligen att antalet grupper (ministerråd, ämbetsmanna-kommittéer, arbetsgrupper etc) som kräver sekretariatsbetjäning bantas till antalet.

För att stärka samarbetet mellan sektorerna har det skapats tre tvärsektoriella grupper (en för var strategisk prioritering under visionen) med representanter från olika avdelningar och institutionerna. Grupperna har under våren 2022 haft en viktig roll i att bidra till framtagandet av halvtidsutvärderingen och framåtriktat kommer gruppen att ha en viktig roll i arbetet med att ta fram en den nya handlingsplanen från 2025. Grupperna har varit en fungerande plattform för kunskapsdelning och samskapande i visionsarbetet, även framåtriktat finns det utvecklingspotential för att säkerställa ett smidigare tvärsektoriellt utbyte som en integrerad del av linjen.

Generellt behöver sekretariatet arbeta vidare med att stärka koncerntänkandet där sektorerna, avdelningarna och institutionerna arbetar som en helhet.

Högre grad av tvärsektoriellt samarbete för att uppnå visionen

Handlingsplanen och de 12 visionsmålen utgår inte ifrån enskilda politikområden utan istället vad Nordiska ministerrådets verksamhet ska uppnå i sin helhet. De nordiska samarbetsministrarna har varit tydliga med att det krävs att sektorerna samverkar för att uppnå visionen, eftersom de 12 visionsmålen berör breda och komplexa frågor som kräver ett systemtänk. Det som beskrivits som ett silolikt sätt att arbeta i tydliga ministerrådsstrukturer har i vissa fall lett till dubbelarbete och riskerar att motverka ett effektivt arbete mot att uppnå visionsmålen.

Slutsatsen att tvärsektoriellt samarbete behövs för att genomföra visionen innebär inte att allt arbete nödvändigtvis ska involvera flera sektorer om det inte innebär att man gemensamt når bättre resultat.

Utkast - ej för spridnign utanför Nordic Civ

Men det finns som minimum ett behov av kunskap och förståelse för arbete som utförs i andra sektorer för att inte riskera dubbelarbete eller till och med motsatsförhållande i måluppfyllelse.

Som framgår har flera åtgärder vidtagits för att organisatoriskt stärka det tvärsektoriella arbetet i Nordiska ministerrådet. Detta är ett arbete som är under utveckling och behöver ytterligare stärkas fram emot 2024.

Samarbetsministrarna uppmanade i samband med antagandet av handlingsplanen till att i större utsträckning arbeta tvärsektoriellt och beslöt om finansiering av 18 tvärsektoriella projekt med koppling till de 12 visionsmålen med en budget på totalt 40 MDKK i perioden 2021 – 2024.

Utöver de tvärsektoriella projekten som finansierades av MR-SAM, kan man se ett ökat antal av tvärsektoriella projekt i Nordiska ministerrådet. (komplettera)

Politiskt kan det också krävas en ökad horisontell samordning från NSK/MR-SAMs sida visavi övriga ministerråd för att säkra att visionen i sin helhet blir en angelägenhet för samtliga sektorer.

Kommunikation och informationsutbyte behövs för att lyckas med visionsmålen

Informationsutbyte i hela organisationen är nyckel till tvärgående samarbete och att uppnå visionen och de 12 visionsmålen. Som en del av visionsarbetet pågår ett arbete med att utveckla internkommunikationen genom att skapa flera ytor för internt samarbete.

Externt ska den nytta som Nordiska ministerrådets skapar för Norden som region och för dess invånare genomsyra kommunikationsinsatsen. Alla större kommunikationsåtgärder och -projekt som genomförs inom ramen för Nordiska ministerrådet ska bidra till de strategiska prioriteringarna och därmed till att nå samarbetets mål och förverkliga visionen. Kommunikationen ska visa att samarbetet är konsekvent och logiskt, att vi lever som vi lär; politik och handling följs åt. Kommunikationen utåt ska avspegla Vision 2030 och visionens mål, och den ska både till innehåll och form signalera hållbarhet. Utöver det ska den ta i beaktande jämställdhet, tillgänglighet och gendersensitivitet, samt ta hänsyn till barns- och ungas perspektiv. Om de nordiska samarbetets grundvärderingarna ändras, ska kommunikationen anpassas till det. Nordiska ministerrådets externa kommunikationsstrategi blev reviderad 2021 för att bättre svara mot visionens målsättningar och krav. Detta inkluderar bland annat ett utvecklingsprojekt för det nordiska samarbetets hemsida norden.org. Projektet är påbörjat och den kommer att betyda nya möjligheter för att lyfta fram arbetet på tvärs av sektorerna.

4. Rekommendationer

[Kompletteras.]